Improving the educational process by systematizing and planning the stages of the lesson

Khurshida KHASANOVA¹

Navoi Regional Center for Public Education and Training

ARTICLE INFO

Article history:

Received June 2021
Received in revised form
20 June 2021
Accepted 25 July 2021
Available online
25 August 2021

Keywords:

book of structure
composition,
analytical thinking,
critical thinking,
ability to synthesize.

ABSTRACT

This article will consider the idea of improving the educational process through systematization and planning. At the same time, it will rely on the experience of foreign countries. There are several recommendations for organizing interesting lesson.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ta'lim jarayonining dars bosqichlarini tizimlashtirish va rejalashtirish orqali takomillashtirish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

struktur tarkibining daftari,
analitik fikrlash,
tanqidiy fikrlash,
sincha qila olish qobiliyati.

Ushbu maqolada ta'lim jarayonini tizimlashtirish va rejalashtirish orqali takomillashtirish borasida fikr yuritiladi. Bunda xorijiy mamlakatlar tajribalariga asoslaniladi. Qiziqarli darslarni tashkil qilish borasida bir qancha tavsiyalar beriladi.

Совершенствование образовательного процесса путём систематизации и планирования этапов урока

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

тетрадь структурного
содержания,
аналитическое мышление,
критическое мышление,
умение синтезировать.

В этой статье рассмотрена идея улучшения образовательного процесса путем систематизации и планирования. При этом, опиралось на опыте зарубежных стран. Дано несколько рекомендаций по организации интересных занятий.

¹ Doctor of philosophy (PhD), Navoi Regional Center for Public Education and Training, Navoi, Uzbekistan.
E-mail: x-xasanova1989@inbox.uz.

Yigirma birinchi asrda turli sohalarda jiddiy global o'zgarishlar vujudga kelmoqda. Deyarli har kuni yuz berayotgan yangiliklar bilan qadam-baqadam harakatlanish uchun, uzluksiz ravishda bosqichma-bosqich o'z ustida ishlash, o'z bilim va ko'nikmalarini takomillashtirish, malaka va ko'nikmalarni rivojlantirib borishga harakat qilish lozim. O'ziga xos dunyoqarash va kreativ fikrlashga qodir bo'lgan murabbiylar ta'limni takomillashtirish uchun yangicha yondashuvlarni izlab charchamaydilar, bunda ular inson miyasi va uning zaruriy bilimlarni qabul qilish va o'zlashtirish darajasini tahlil qiladilar, televideniye, ijtimoiy tarmoqlarda reklamalarni, ta'lim, shou-biznes, sport, san'at sohasidagi yutuqlar va yangiliklarni kuzatib borish va olingan ma'lumotlarni o'z tajribasiga uyg'unlashtirib borish orqali erishadilar. Har bir pedagog o'z fani yuzasidan o'ziga xos shaxsiy ta'lim modelini shakllantirishi uchun mavjud usullar, metodlar, yondashuvlarni mukammal holda o'rganishi, shaxsiy faoliyati natijasida orttirgan tajribalarini adekvat ravishda baholashi, ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qila olishi, eng yaxshi, hayotga tadbqiqilingan va yuqori baholangan g'oyalarni jamlab, ehtiyojiga mos keladiganlarini ajratib, o'z faoliyatiga moslashtirgan holda qo'llab borish zarur bo'ladi. Aynan shundagina, samarali va qiziqarli yondashuvni shakllantirish mumkin, chunki ta'lim jarayonidagi yangi kreativ g'oyalar mavjud metodlarning elementlarini boshqacha kombinatsiyalarda uyg'unlashtirish orqali yaratiladi.

XXI asrda butun dunyoning ta'lim sohasi oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri berilgan bilimlarni kelajakda hayotiy va ijtimoiy sohalarda yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etishda qo'llay olishga o'rgata bilishdir. Buning uchun ta'lim jarayonini uzluksiz, zaruriy va shu bilan birga qiziqarli tarzda tashkil qilish orqaligina erishish mumkin. O'quvchida ijodkorlikni rivojlantirish, faqat berilgan ma'lumotni o'zlashtirishgina emas, yangicha yo'nalish va yondashuvlarni yarata olish qobiliyatini shakllantirish zarur.

Aleks Osborn o'quvchida ijodkorlikni rivojlantirishga yordam bera oladigan atamalarni darslarda qo'llab borishning samaradorligini ta'kidlaydi:

1-rasm. A. Osbornning ijodkorlikni rivojlantirishda qo'llash lozim bo'lgan fe'llari

Amerikalik pedagog Djannett Voss ta'lim jarayoniga o'quvchilarda to'g'ri munosabatni shakllantirish haqida quyidagi qiziqarli fikrni bayon qilgan: "...ta'lim jarayoni dunyodagi eng yoqimli va ko'ngilochar o'yindir. Barcha bolalar agar biz bu jarayonni murakkab va mashaqqatli ekanligini ongiga singdirmas ekanmiz, aynan shunday dunyoqarash asosida fikrlaydilar. Faqat ba'zi bolalargina boshqa o'yinlar qatorida darslar ham o'ziga yarasha zavq beradigan jarayon ekanligiga ishonishda davom etadilar. Biz bunday bolalarni geniyalar deya olamiz."

Dunyo miqyosida turli davlatlarda o'yin metodi yordamida o'quv jarayoni tashkil qilinadi. Masalan, Simona Guttengymning maktabida Chikagoda yashovchi 11 yoshli bolalarga ispan tilini o'qitishda vizualizatsiya, qo'g'irchoq teatri va qo'shiqlardan foydalaniladi. Avstraliyaning maktablarida fransuz tilini o'qitishda o'quvchilar o'zlari ishtirokida videofilmlar suratga oladilar, bu ularga tilni anchayin tezroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Kanadalik o'qituvchilar A. Forester va M. Reyngardlar "The Learner's Way" asarida dars jarayonining samaradorligi darsning boshidan oxirigacha sinfda qulay psixologik iqlim yarata olishda deya ta'kidlaydilar. Bunda ular har safar yangicha, kutilmagan va kayfiyatni yaxshilay oladigan metodlardan foydalanishni tavsiya qiladilar. Aynan shu yo'nalishda Djannet Voss, Meri Xillning fikrlari diqqatga sazovordir. Pedagogik jarayonda motivatsiyaning o'rnini I. Podlasiy o'z tadqiqotlarida o'rgangan.

Darsni tashkil qilishdan asosiy maqsad o'quvchiga yangi, kerakli, uning kelajak hayotida asqotadigan zaruriy bilimlarni to'g'ri yetkazib bera olishdir. Bunda darsning o'tilgan mavzuni mustahkamlash qismi juda muhimdir. Chunki har bir yangi mavzu bilimlar zanjirida oldingilari bilan uzviy bog'liq sanaladi. Bu holat darsning har bir bosqichining funksional va tarkibiy bog'liqligining mantiqiy izchilligini ta'minlashda muhim sanaladi.

2-rasm. Yangi mavzu bayonining struktur tarkibining tetradas

Ushbu "Stuktur tarkibining tetrada" sining har bir qismi to'g'ri va o'z o'rnida amalga oshirilishi lozim.

1.Maqsad.

- a. Tushunchalarning ilmiy asosi berib boriladi.
- b. Ularni qachon, qayerda va qanday usulda qo'llash mumkin ekanligi tushuntirib beriladi.

2.Tarkib.

- a. Bilimlarni berishda ketma-ketlikka amal qilinadi.
- b. Oddiydan murakkabga tomon tushuntirib boriladi.
- c. Har bir bildirilgan fikr aniq misollar orqali yanada to'liq holda tushuntirib beriladi.

3.Metod.

Yangi mavzu bayonida metodning to'g'ri tanlanishi juda muhimdir. Og'zaki, ko'rgazmali va amaliy metodlarni mavzudan va o'quvchilarning qabul qilish darajasi xilma-xilligidan kelib chiqqan holda qo'llash orqaligina samaradorlikka erishish mumkin bo'ladi.

4.Shakl.

Bu bosqichlarni aynan qanday shakl va ko‘rinishda tashkil qilish ham o‘qituvchidan yuksak mahorat va ijodkorlikni talab etadi.

Dars jarayonida o‘quvchining fikrlash darajasi ham muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilar yangi mavzuda berilgan ma’lumotlarni qabul qilgach, olgan bilimlarini fikrlash orqali tahlil qila olishlari zarur. Yangi mavzuni mustahkamlash qismida olingan bilimlar tahlil qilinadi, turli topshiriqlarni bajarish orqali o‘zlashtirish darajasi tekshiriladi. Bunda ulardan quyidagilar talab etiladi:

1. Analitik fikrlash.
2. Tanqidiy fikrlash.
3. Sintez qila olish qobiliyati.
4. Kreativ fikrlashi.
5. O‘z oldiga qo‘yilgan muammolarni hal qila olish ko‘nikmasi.

Olingan bilimlar yuzasidan fikrlash natijasida quyidagi holatlarda savollar yuzaga keladi:

3-rasm. Yangi mavzuni mustahkamlash qismida o‘quvchilarda savollar yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan holatlar

Keyingi yillarda ta’lim-tarbiya jarayonining obyektiv qonuniyatlari ilmiy asoslanmoqda, buning natijasida darsning maqsadi, mazmuni, amalga oshirish metodlari, shakllarini uyg‘unlashtirish va tizimlashtirishga imkon beradi. Ilmiy bilimlarning pedagogik qonuniyatlarga asoslangan holatda ta’lim-tarbiya jarayonini yaxshilashga ko‘mak beradi. Abu Ali ibn Sino “Har bir o‘quvchi o‘z iqtidori va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda muayyan sohalaridagi bilimlarni o‘zlashtirishni xohlaydi. Ularning xohishlarini inobatga olmaslik, o‘quv jarayonini samarasiz bo‘lishiga olib keladi”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Пак М.С. Теория и методика обучения химии. – Санкт-Петербург: (РГПУ имени Герсена), 2015 – Б. 306.
2. Рахматуллаев Н.Ф., Омонов Х.Т., Миркомиллов Ш.М. Кимё ў методикаси. – Тошкент:(Иқтисодиёт – Молия), 2013 – Б. 320.

3. Пак М.С., Бондаренко Д.К. Дидактический материал в обучении химии.- Санкт-Петербург: (Осипова), 2013 – Б. 45.

4. Hsin kai-Wu, Joseph S. Krajak, E. Soloway. Promoting Conceptual Understanding of Chemical Representations: Studentnts' Use of a Visualization Tool in classroom. // Paper presented at the annual meeting of the National Association of Research in Science Teaching. – New Orleans, LA: April 1, 2000.

5. A.H. Jonstone. Teaching of chemistry – logical or psychological?. Chemistry education: Research and practice in Europe. September 2000.

6. Stuckey, Marc, Lippel, Marianne, Eilks, Ingo. Teaching chemistry about Stevia – a case of cooperative curriculum innovation within PROFILES in Germany. // CEPS Journal 4 (2014) 1. – PP. 69–83.

7. Devetak I., Glazar S.A. Aproach to Developing the learning to learn strategy in Chemistry. // Facilitating effective Student Learning through Teacher Research and Innovation. Ljubljana: 2010.

8. Jeongho Cha, Su Yin Kan, Poh Wai Chia. Spot the differences Game: An Interactive method that engage students in organic chemistry learning. // Journal of Korean chemical society 2018. – PP. 159–162.

9. Xasanova X.N., Nurmonov S.E. The effect of individual and group learning forms in the teaching of organic chemistry art school students. // International Multidisciplinary Research Journal akademikal. India: 3 march 2019. (PP. 85–87).